

Pečovateľské služby

Studijní literatura a vhodné odkazy:

- BICKOVÁ, Lucie a kol. *Pečovatelská služba v České republice*. 1. vyd. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2010, 432 s. ISBN 9788090466807.
 - MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 9788024731483.
 - MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 9788024738727.
 - MLÝNKOVÁ, Jana. *Pečovatelství 1. díl: učebnice pro obor sociální péče – pečovatelská činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 276 s. ISBN 9788024731841.
 - MLÝNKOVÁ, Jana. *Pečovatelství 2. díl: učebnice pro obor sociální péče*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 324 s. ISBN 9788024731858.
- + literatura uvedená v katalogu předmětů

Něco málo z historického původu rozdělení pečovatelské služby v ČR a v Evropě

Nejstarší laická péče: Poskytovali si ji nemocní a staří sami (sebepéče) nebo jim byla poskytována jejich blízkými, lidovými léčiteli popř. porodními bábami

Charitativní péče: 9. stol. n. l. – příchod křesťanství do Evropy – zaměřena na chudé, staré, nemohoucí a postižené (mentálně i fyzicky), lidi bez domova. Zajišťovaly ji a stále zajišťují církevní organizace

Organizovaná léčebná, ošetrovatelská a sociální péče o nemocné: třetí ze způsobů péče, její počátek se zařazuje do 19. století, jedná se o organizovanou péči.

- **19. století** → léčba doma, lékařská péče nákladná, v bohatších rodinách ošetrovatelky (nízké finanční ohodnocení)
- výrazný rozvoj této péče až po současnost

Pečovatelská péče od středověku po současnost

- V českých zemích se dá pozorovat **organizované péče** o nemocné již v **10. století** – na **území Prahy první hospice**.
 - Nejprve útulky pro poutníky později pro chudé a nemocné, sirotky a nechtěné děti,
 - péče poskytována náboženskými řády,
 - zakládání prvních špitálů,
 - členové a členky ošetřovatelských řádů bez patřičného vzdělání.
- **13. století - Anežka Přemyslovna** – založila např. roku 1233 klášter u Sv. Haštala, ke kterému patřil i špitál.
 - Založila ošetřovatelský Řád křížovníků s červenou hvězdou více Mlýnková, 2010.

Války a jejich vliv na rozvoj ošetřovatelství a pečovatelství

1859 – bitva u Solferina – Henri Dunant – francouzská x rakouská vojska – velké utrpení vojáků. Dunant díky svému velkému úsilí založil organizaci, která poskytuje péči nemocným a zraněným lidem.

1864 – založena mezinárodní organizace Červený kříž

1860 – vzniká i **první ošetřovatelská škola v Londýně** (Florence Nightingalová) – ošetřovatelky pro domácí i nemocniční službu

1871 – Praha – Karolína Světlá (Ženský výrobní spolek český) – zřízení **první školy pro ošetřování nemocných v celém Rakousku-Uhersku (1874)**

Alice Masaryková – založila Ženskou vyšší školu pro sociální péči v Praze Holešovicích, ta byla později přejmenována na Vyšší školu sociálního zabezpečení.

1918 – dr. Alice Masaryková jmenována první předsedkyní ČSČK, 1938 se vzdává funkce a odjíždí do zahraničí.

1940 – gestapo obsazuje budovu ČSČK a úplně jej na území tehdejšího protektorátu ruší.

Po 2. světové válce znovuobnovení ČSČK a vznik dalších charitativních organizací, od r. 1948 součást Národní fronty a pověřen organizováním ošetřovatelské a zdravotnické služby.

Socialistické Československo

- 1952 – převzala pečovatelskou službu státní zdravotní správa a omezila ji na péči o osamělé nemocné občany,
- 1955 – ČSČK opět ve hře,
- po roce 1968 – větší zájem o staré osoby, rozvoj geriatrické a gerontologie, začínají se objevovat nové trendy v přístupu ke starým a nemocným lidem,
- 70. léta MPSV vydává metodické pokyny k poskytování tzv. služby doplňkové péče, která spočívala v poskytování poradní pomoci, pečovatelské služby, stravování, věcné pomoci, peněžitých příspěvků, kulturních služeb.
- 1975 Zákon o sociálním zabezpečení č. 121/1975 Sb.
- počátek výstavby domů s pečovatelskou službou.

Základní pojmy současné sociální a pečovatelské služby

Sociální služba

„ Sociální službou je **činnost**, kterou **zabezpečují poskytovatelé sociálních služeb** na základě oprávnění **dle zákona č.108/2006 Sb.**, o sociálních službách, s účinností od 1.1.2007. Sociální služby jsou poskytovány jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel. Zaměřují se na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti života lidí. Mezi nejpočetnější skupiny příjemců sociálních služeb patří zejména senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, ale také lidé, kteří z různých důvodů žijí "na okraji" společnosti.“

Poskytovatelé sociálních služeb

Poskytovatelem sociální služby je právnická nebo fyzická osoba, která má k této činnosti oprávnění dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, s účinností od 1.1.2007. Poskytovatelem sociální služby **nejsou rodinní příslušníci či asistenti sociální péče**, kteří pečují o své blízké či jiné osoby v domácím prostředí. Stejně tak **není poskytovatelem sociální služby subjekt**, který **není registrován jako poskytovatel sociálních služeb** ve smyslu tohoto zákona (např. soukromá úklidová firma nebo ubytovna).

Registr poskytovatelů sociálních služeb

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?sessionId=22F510DBF9206262F7388EAD7B65888C.node1?SUBSESSION_ID=1424455956416_1

Členění sociálních a pečovatelských služeb

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách s účinností od 1. 1. 2007

Zákon č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách s účinností od 1. 7. 2007

<http://www.mpsv.cz/cs/18661>

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/3222/zlom170x170web.pdf>

DRUHY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- **Sociální poradenství** jako součást všech sociálních služeb.
- **Služby sociální péče** jako služby, jejichž **cílem je zabezpečovat základní životní potřeby lidí, které nemohou být zajištěny bez péče jiného člověka** (osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, odlehčovací služby, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením a domovy pro seniory).
- **Služby sociální prevence**, které slouží k **předcházení a zabraňování sociálnímu vyloučení lidí ohrožených sociálně negativními jevy** (raná péče, telefonická krizová pomoc, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, terapeutické komunity a sociální rehabilitace).

ČLENĚNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PODLE MÍSTA JEJICH POSKYTOVÁNÍ

- **Terénní služby** - jsou poskytovány v prostředí, kde člověk žije, tj. především v domácnosti, v místě, kde pracuje, vzdělává se nebo tráví volný čas (pečovatelská služba, osobní asistence či terénní programy pro ohroženou mládež).
- **Ambulantní služby** - člověk dochází do specializovaných zařízení, jako jsou například poradny, denní stacionáře nebo kontaktní centra.
- **Pobytové služby** - jsou poskytovány v zařízeních, kde člověk v určitém období svého života celodenně, respektive celoročně žije (domovy pro seniory a pro lidi se zdravotním postižením, tzv. chráněné bydlení pro lidi se zdravotním postižením, azylové domy).

Podstatou systému je **možnost kombinace různých druhů služeb** a také **kombinace služeb s pomocí a podporou ze strany rodiny** či jiných lidí.

Registr poskytovatelů sociálních služeb

SOCIÁLNÍ SLUŽBY – MOŽNOSTI POMOCI

Sociální poradenství - poskytuje osobám v **nepříznivé sociální situaci** potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. Odborné sociální poradenství zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.

Sociálně zdravotní služby - napomáhají k **zajištění fyzické a psychické soběstačnosti** osob, kterým jsou poskytovány; jsou určeny osobám, které již **nepotřebují akutní zdravotní lůžkovou péči** (dostatečná je zdravotní péče ambulantního rozsahu), ale současně jsou natolik nesoběstační, že **potřebují pomoc druhé osoby při každodenních úkonech** a tato pomoc jim z objektivních důvodů nemůže být zajištěna v domácím prostředí.

- jsou poskytovány v pobytových zařízeních sociálních služeb nebo v pobytových zdravotnických zařízeních. **Služby sociální péče** poskytované v rámci sociálně zdravotních služeb (včetně základních služeb) **podléhají úhradě. Zdravotnické úkony jsou hrazeny z fondů veřejného zdravotního pojištění.**

Sociální rehabilitace - soubor specifických činností zaměřených na nácvik potřebných dovedností osoby se zdravotním postižením **směřujících k dosažení samostatnosti a soběstačnosti** v nejvyšší možné míře s ohledem na její dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Cílem je dosažení nalezení vhodného pracovního uplatnění. Proces sociální rehabilitace je integrální součástí poskytování sociálních služeb.

Osobní asistence – poskytuje se **v přirozeném sociálním prostředí** osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, a to **v předem dohodnutém rozsahu a čase**. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. **Služba se poskytuje za úplatu.**

Pečovatelská služba – poskytuje se dětem, osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, a to **v přirozeném prostředí i ve specializovaných zařízeních**. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje **za úplatu. Bezúplatně** se poskytuje rodinám, ve kterých se narodily současně **tři nebo více dětí**, účastníkům odboje¹⁾ a pozůstalým manželům (manželkám) po účastnících odboje starším 70 let.

Průvodcovská, předčitatelská a tlumočnická služba – poskytuje se osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž schopnosti jsou sníženy v **oblasti orientace nebo komunikace**, a napomáhá jim osobně si vyřídit vlastní záležitosti. Služba obsahuje zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba je poskytována **bez úhrady**.

Služby rané péče - poskytují se **rodičům dítěte ve věku do 7 let**, které je osobou se zdravotním postižením nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého sociálního prostředí. Služba je zaměřena na podporu rodiny. Služba je poskytována především v domácnosti, obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba **se poskytuje bezúplatně**.

Podporované bydlení - sociální služba **poskytovaná osobám se zdravotním postižením**, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby; služba se poskytuje v domácnosti osob, obsahuje pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se **poskytuje za úplatu**.

Odlehčovací služby - jsou **ambulantní nebo pobytové služby** poskytované osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, **o které jinak pečuje osoba blízká v domácnosti**; cílem služby je umožnit pečující osobě nezbytný odpočinek. Služba se **poskytuje za úplatu**.

Centra denní péče - poskytují **ambulantní služby ve specializovaném zařízení** s cílem posílit samostatnost a soběstačnost osob se zdravotním postižením a seniorů v nepříznivé sociální situaci, která může vést k sociálnímu vyloučení. Služba se **poskytuje za úplatu**.

Stacionáře denní a týdenní - poskytují **ambulantní služby** ve specializovaném zařízení seniorům, osobám se zdravotním postižením a osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby. Služba se **poskytuje za úplatu**.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením - poskytují **dlouhodobé pobytové služby** osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu. Služba se poskytuje **za úplatu**.

Domovy pro seniory - poskytují **dlouhodobé pobytové služby seniorům**, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba se poskytuje **za úplatu**.

Azylové domy - poskytují **pobytové služby na přechodnou dobu** osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba obsahuje **poskytnutí stravy** nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí **ubytování** nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při prosazování práv a zájmů, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Služba se poskytuje **za úplatu**.

Domy na půl cesty - **pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby do 26 let věku**, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež. Služba obsahuje tyto činnosti: poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje **za úplatu**.

Chráněné bydlení - dlouhodobá pobytová služba poskytovaná osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Chráněné bydlení má formu **individuálního nebo skupinového bydlení**; osobě se poskytuje podle potřeby podpora osobního asistenta. Služba obsahuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje **za úplatu**.

Kontaktní centra - nízkoprahová zařízení navazující kontakt s **osobami ohroženými závislostí** na návykových látkách. Cílem služby je minimalizovat sociální a zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek. Služba je poskytována **bezúplatně**.

Telefonická krizová intervence - soubor metod a technik krizové práce s klientem v situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou, nepříznivou a ohrožující, založený na jednorázovém nebo opakovaném telefonickém kontaktu tohoto klienta s pracovištěm telefonické krizové intervence.

Krizová pomoc - je **ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu** poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svojí nepříznivou situaci vlastními silami. Služba obsahuje poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy (nebo pomoc při zajištění stravy), terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje **bezúplatně**.

Nízkoprahová denní centra - poskytují **ambulantní služby pro osoby bez přístřeší**. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně (nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu) poskytnutí stravy (nebo pomoc při zajištění stravy). Služba se poskytuje bezúplatně.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež - **ambulantní služby dětem a mládeži ohroženým sociálním vyloučením**. Služba je určena rizikovým, neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi sociálně-patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovaný většinou společnosti. Základním prostředkem pro navázání kontaktu s cílovou skupinou je nabídka volnočasových aktivit. Služba se poskytuje **bezúplatně**.

Noclehárny - ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Služba se poskytuje **za úplatu stanovenou poskytovatelem**.

Služby následné péče a doléčovací služby - ambulantní služby poskytující následnou péči osobám s chronickou psychickou poruchou a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ambulantní nebo ústavní léčbu ve zdravotnickém zařízení nebo které abstinují. Služba se poskytuje **bezúplatně**.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi - ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého existují rizika ohrožení jeho vývoje nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba se poskytuje **bezúplatně**.

Terapeutické komunity - služby na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickou psychickou poruchou, které mají zájem o začlenění do běžného života. Služba se poskytuje **za úplatu**.

Terénní programy - jsou služby poskytované osobám, které vedou nebo jsou ohroženy rizikovým způsobem života. Služba je určena pro problémové skupiny dětí a mládeže, uživatele drog, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Služby se poskytují **bezúplatně**.

POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- **Obce a kraje** dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, zejména zjišťováním skutečných potřeb lidí a zdrojů k jejich uspokojení; kromě toho sami zřizují organizace poskytující sociální služby.
- **Nestátní neziskové organizace a fyzické osoby**, které nabízejí široké spektrum služeb.
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** je nyní zřizovatelem pěti specializovaných ústavů sociální péče.

Informace o sociálních službách a jejich poskytování lze získat např. na městských, případně obecních nebo krajských úřadech (**odbory sociálních věcí**), v občanských nebo jiných specializovaných poradnách anebo přímo u poskytovatelů sociálních služeb.

FINANCOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH (PEČOVATELSKÝCH) SLUŽEB

- Podle výše uvedeného zákona č. 108/2006 Sb. je financování pečovatelské služby vícezdrojové.
- Byl zaveden příspěvek na péči, státní dávka je poskytována přímo uživateli pečovatelské služby.
- Poskytovatelé pečovatelské služby žádají o státní dotaci na zajištění poskytování sociálních služeb. Ta je poskytována ze státního rozpočtu prostřednictvím krajů.
- Příjmy poskytovatelů se dále mohou skládat z:
 - úhrad uživatelů za poskytované služby,
 - dotací ze státního rozpočtu na zajištění poskytování sociálních služeb,
 - účelových dotací obcí nebo krajů – poskytovatel v registru,
 - prostředky z krajských, národních a evropských fondů a grantů,
 - příspěvky zřizovatele (má-li poskytovatel zřizovatele),
 - příspěvky obcí,
 - dary,
 - vlastní příjmy.